

13. Фасоля Т. Роман Кокотюхи «Червоний»: пласкі герої і фактологічні ляпи / Тарас Фасоля. – Режим доступу до публікації: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/42306/Roman_Kokotuhu_Chervonyj_plaski_geroji_i_faktologichni.

14. Філоненко С. Пригодницько-історична белетристика Андрія Кокотюхи: діалог з традицією / Софія Філоненко // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. – Вип. 6. – 2015. – С. 76-79.

Личук С.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Івано-Франківський національний медичний університет*

СЛОВОТВІРНІ ГЕОГРАФІЧНІ ДІАЛЕКТИЗМИ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ

Специфічність народних географічних назв Івано-Франківщини проявляється в їх діалектній неоднорідності, яка характеризується розмежуванням досліджуваного масиву на різні етнографічні регіони: Гуцульщину, Бойківщину, Покуття, Опілля. Відповідно, на досліджуваному терені побутують гуцульські, бойківські, покутські й наддністрянські говірки, що входять до південно-західного наріччя української мови. Лексичний склад говірок регіону, як і інших діалектів, на всіх часових зрізах найбільшою мірою поповнюваний за допомогою деривації, коли нові слова творені від уже наявних у мові коренів та основ, а в старих розвинулися нові значення. Говіркам зазначеної території властиві майже всі способи словотворення, що й іншим українським діалектам та літературній мові.

Структурна характеристика народної географічної лексики на позначення рельєфу та його частин Івано-Франківщини дає можливість навести по декілька прикладів новоутворених слів.

Географічні назви є різними за частиномовною належністю та структурним типом, переважають іменники. Розширення складу апелятивної географічної лексики Івано-Франківщини відбувається завдяки значній кількості фонетичних, морфологічних і словотвірних

варіантів лексем. Найбільшу продуктивність виявили загальні назви, утворені морфологічним

способом, зокрема суфіксальним. Серед найуживаніших суфіксів відіменникові: *-к-а* (*|кичерка, мо|гилка*); *-ок-* (*|чубок, ла|зок*); *-ин-а* (*|жоло|бина, ку|пина*); *-ик-* (*|груник, |буртик*); відприкетникові: *-ин-а* (*|лисина, пловни|на*); *-иц'-а* (*го|лиц'а, |лисиц'а*); *-от-а* (*р'івно|та, шир|та*); *-'ак-*(*ли|с'ак, круг|л'ак*); віддієслівні: *-иц'-а* (*|д'іл'ниц'а*); *-ин-а* (*за|падина*); *-ис'к-о* (*па|совис'ко, |пасвис'ко*); *-ул-а* (*мо|чула*); суфіксифлексії: *-і* (*обо|ч'і*), *-а* (*|обоча, стов|ба*). У місцевій лексиці виявлено віддієслівні нульсуфіксальні утворення: *|вирва, спуск, схил, пере|х'ід*; відприкетникові – *|обшир, стр'ім*. З-поміж інших способів виділимо префіксальний. Серед продуктивних префіксів відіменникові: *про-|нора, |о-б'іч, |п'ід-б'іч*. Префіксально-суфіксальним способом утворені відіменникові апелятиви: *за|г'ір-й-а, |па-горб-ок, |ви-долин-ок*. Способом словоскладання утворена назва *|цирки-котло|вани*. Зрощення прийменника з іменником відбито в таких найменуваннях: *бе|зодн'а, |бездна, межи|кичерами*.

На досліджуваній території засвідчено назви-словосполучення (аналітична деривація): *|гостра |клива, |лиса |йама* тощо; субстантивовані прикметники (морфологічно-синтаксичний спосіб): *горбо|ва, |прикра* тощо; лише незначна частина – це складні слова, утворені шляхом зрощення двох компонентів (основоскладання): *водо|ст'ік, косо|г'ір* тощо. Творення нових загальних назв відбувалося також лексико-семантичним способом (вторинна номінація): *лоб, |ребра, |комин* тощо. Основою такого творення є метафоричні перенесення – зміни в значенні слів за подібністю певних ознак.

У номінуванні географічних об'єктів водних реалій досліджуваного регіону переважає однослівна іменникова лексика: *во|да, |р'ічище, глад'*. Зрідка засвідчено субстантивовані прикметники: *пере|х'ідний, сту|дене, |зимни, м'іл|ке, гни|ла, |сп'ібна*; поодинокими прикладами – дієслова: *клеко|тит, не те|че, поч'і|найеси* та прислівник *м'іўко*.

Для похідних назв характерні словотвірні моделі, часто мотивовані твірними основами дієслів: *мо|чило, моча|ниц'а, ма|чула, мо|чуло, ма|чулка, ва|лило, за|гин, |вигин, за|гиб, впад, згин, с'т'ік, злив;*

прикметників: *старови|на, холо|дец, |стр'ім'ін'*; дієприкметників: *погиб|л'ак, вар. погиб|л'ук.*

Найпродуктивнішим способом творення апелятивних назв є морфологічний спосіб, зокрема суфіксальний. Відіменникові похідні творяться за допомогою продуктивних суфіксів: *-к-а* (*кир|ничка, |млачка*), *-ок-* (*гу|чок, руча|йок*), *-чик-* (*ба|г'інчик, ба|гончик*), *-иц'-а* (*голо|виц'а, ру|диц'а*), *-ишч-е* (*по|точишче, ста|вишче*); віддієслівні – *-л-о* (*|чуркало, |гуркало*), *-ец'-* (*ла|мец', бухт'і|вец'*), *-к-а* (*|чвакавка, |хл'апавка*), *-авиц'-а* (*стрига|виц'а*), *-аниц'-а* (*тр'і|саниц'а*), *-н'ак-* (*лупи|н'ак, топ|н'ак*), *-чик-* (*|чурчик*), *-овин-а* (*трасо|вина*); відприкметникові – *-ін'-* (*|стр'ім'ін', бист|р'ін'*), *-иц'-а* (*гни|лиц'а*), *-ец'-* (*мок|рец', кри|вец'*), *-ин-а* (*бистри|на, м'іли|на*), *-'ак-* (*чис|т'ак, бист|р'ак*); віддієприкметникові: *-'ак-* (*-'ек-*) *погиб|л'ак, погиб|л'ек.*

Зафіксовано нульсуфіксальні утворення: віддієслівні – *за|м'іс, про|тока, пе"ре"|йїзд, пе"ре"|х'ід, пе"ре"|в'із, |виполоч, |в'іполоч*; відприкметникові – *груз', м'іл', глиб, глад'*. Префіксально-суфіксальний спосіб виявлено у відіменникових дериватах: *надбе|реж':а, побе|реж':а, про|р'ічок, забо|лотн'а*; префіксальний – *в'ід|роги* та ін.

Основоскладання виявлено в похідних-композиціях: *водово|рот, колово|рот, круго|верт', кругово|рот, водо|вир, водо|верт', сухо|стаў.* Серед народних найменувань трапляються назви, утворені зрощенням різних частин: *стр'імго|лов, мо|чихв'іст, не|теча, |бездна, бе|зодн'а, |безмо, бе|зодн'і.* Прийменникові конструкції представлені двома назвами: *в ге|летку, без во|ди.*

Одним із шляхів поповнення географічної апелятивної лексики є аналітична деривація – номінація географічних об'єктів словосполученням: *|сил'на теч'і|йа, |сил'ний по|т'ік, |бистра во|да, стр'ім|ка те"ч'і|йа, сл'о|зит во|да, со|читси во|да, но|ритси во|да, м'іс|ц'а для купан':а, ку|пал'н'і м'іс|ц'а, но|ра з во|дов, п'ід|шк'ірна во|да.*

У межах досліджуваних найменувань засвідчено наслідки вторинної номінації, метафоричні за походженням назви: *в'ік|но, |дзеркало, |зеркало, йак |дзеркало, йак |зеркало, йак |л'устро, пет|л'а, кол'|цо, |зм'ійка, |вила, |вили, |ратиц'і, ру|каў, рука|ви, ру|кавник, ло|т'ік, с|ходи, бара|ни.*

Як і лексичні діалектизми, так і словотвірні «створюють» своєрідний портрет говіркових груп чи всіх регіональних діалектів Івано-Франківщини.

Список використаних джерел:

1. Личук С. В. Словник народних географічних назв Івано-Франківщини: Додаток / Світлана Василівна Личук. – дис. ... наук. ступ. канд. філол. наук. – Івано-Франківськ, 2015. – С. 223-427.

Найт Н.Ф.

магістр філології, аспірант,

Науковий керівник: Мельник І.А.

доктор філологічних наук, професор,

Східноєвропейський національний університет

імені Лесі Українки

АКТУАЛЬНІСТЬ ГЕТЕРОГЕННОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ЧАСТИН МОВИ В НАУЦІ ТА ОСВІТІ СУЧАСНОСТІ

У епоху сучасних освітніх змін в Україні, зокрема, розбудови Нової української школи, якісних перетворень потребує і наука. Граматика української мови вимагає нових підходів та методів дослідження її сутності. Традиційна класифікація частин мови, яку зараз використовують у школі, все далі зазнає критики за її непослідовність. У сучасному мовознавстві не існує єдиного загальноприйнятого погляду на принципи класифікації частин мови та їх структуру. На нашу думку, існує потреба в систематизації та аналізі частиномовних класів на матеріалі сучасної української мови, а також у прийнятті єдиного підходу до класифікації частин мови, який застосовувався б як в сучасній науці, так і в Новій українській школі.

М. І. Стеблін-Каменський ще в минулому столітті доречно зауважив: «Коли ми розподіляємо слова за частинами мови, тобто стверджуємо, що серед слів є так звані іменники, прикметники, дієслова і т.ін., ми робимо